

O poveste neverosimil de adevărată

În ianuarie 1991, în plină desfășurare a Războiului din Golf, la Tel Aviv ia ființă Teatrul bilingv "Gesher" (Podul).

Un teatru care va avea efecte benefice asupra vieții teatrale din Israel, amintind de rolul jucat, cu peste 60 de ani în urmă, de Teatrul Habima, a cărui influență a marcat destinul culturii ebraice. La începutul acestui deceniu, Israelul cunoaște una dintre cele mai mari imigrații din istoria sa: peste jumătate de milion de oameni, proveniți din fosta Uniune Sovietică, se stabilește în Țara Făgăduinței. Printre aceștia, un număr însemnat de intelectuali, oameni de știință, oameni de artă: muzicieni, instrumentiști, cântăreți, actori, scenografi, regizori.

Pe ordinea de zi a instituțiilor însărcinate cu absorbția imigranților figura și crearea unui teatru menit să satisfacă exigențele culturale ale acestei imense mase de nou-veniți, vechi și împătimiti iubitori de teatru.

Beneficiind de prezența unor tineri actori formați la școala rusească de teatru și grupați în jurul regizorului Evgheni Arie, venit în Israel în 1990, forurile guvernamentale, cele ale Municipiului Tel Aviv-laffo, precum și Agenția evreiască, au consimțit să sprijine, material și moral, înființarea teatrului, care primește numele simbolic "Podul" și unde se va juca alternativ în două limbi: ebraică și rusă.

Conducerea artistică este încredințată directorului de scenă Evgheni Arie: 44 de ani, născut la Moscova, elev al reputatului regizor rus Tovstonogov și fost director al Teatrului de Dramă din Sankt-Petersburg.

Într-un timp record, el asigură Teatrului "Gesher" un succes la publicul israelian și o faimă internațională fără precedent. Nu întâmplător, ziarele de mare tiraj – prea puțin implicate în această zonă a vieții sociale – reacționează cu uimire, ca în fața unui fenomen al naturii. La numai șase luni de la înființarea noului teatru, ziarul

"Iediot Aharonot" (Ultimele știri) scrie: "«Gesher» este cel mai profesionist teatru din Israel". Evgheni Arie se dovedește nu numai un foarte competent conducător artistic; el devine animatorul teatrului, conștiința acestuia, adevăratul său spiritus rector.

Primul spectacol, cu piesa **Rosencrantz și Guildenstern sunt morți** de Tom Stoppard, prezentat în aprilie 1991 (repetițiile au avut loc în timpul războiului din Golf) este bine primit de publicul israelian și, drept urmare, "Gesher" este invitat să reprezinte Israelul la Academia de muzică Brooklyn din New York. Un an mai târziu, în iulie 1993, același spectacol va fi prezentat la festivalul de la Avignon.

Desigur, într-o societate multiculturală, cum este cea israeliană, și în condițiile unei recunoașteri internaționale atât de rapide, "Gesher" ar fi putut să existe jucând numai în limba rusă, pe care actorii săi o stăpâneau la perfecție. Dar membrii companiei au hotărât altfel – în mod înțelept: nevrând să rămână la statutul de imigranți de ghetou, ei au optat pentru integrarea în cultura israeliană, învățând repede limba ebraică. Începând cu **Cazul Dreyfus** de Jean-Claude Grumberg, urmată de **Viața domnului de Molière** de Mihail Bulgakov, toate spectacolele vor fi jucate alternativ în ebraică și rusă. La Festivalul internațional de la Ierusalim (iunie 1992), aplauzele frenetice ale publicului la încheierea spectacolului **Viața domnului de Molière** au omologat emoțional decizia Teatrului "Gesher" de a se integra în viața culturală a Israelului. În plus, "Gesher" e unul dintre rarele teatre din lume care joacă în două limbi cu același grup de actori. O nouă mărturie a integrării teatrului în viața culturală israeliană este spectacolul cu **Don Juan de Molière** (mai 1998), realizat de Evgheni Arie cu un ansamblu format în exclusivitate din tineri absolvenți ai școlilor de teatru și ai Facultății de Arte de la Universitatea Tel Aviv. O garnitură

actoricească nouă, cu numele de "Gesher 2", un grup reprezentând – după spusele regizorului Evgheni Arie – "evoluția firească a procesului de integrare a «Gesher»-ului în peisajul teatral israelian...", dar totodată și interesul crescând al tinerilor actori israelieni pentru metoda artistică practică la Teatrul "Gesher".

Aplicând cu perseverență un program repertorial de abordare a unor teme legate de istoria recentă a evreilor, de Holocaust în speță, "Gesher" prezintă în 1994, într-o înscenare impresionantă, o adaptare după nouela cunoscutului scriitor israelian Yoram Kaniuk, **Învieirea lui Adam** (în ebraică, **Omul – fiul câinelui**). Cu acest spectacol, în luna octombrie 1994, Gesher face un turneu în Germania (la Berlin, Dresda, Erfurt), fiind primit cu deosebită căldură de public și de critica de specialitate.

Munca și succesele acestui teatru – la ale cărui spectacole biletele sunt vândute cu luni de zile înainte – au fost răsplătite cu numeroase premii de prestigiu acordate directorului artistic (premiul pentru cea mai bună regie, 1997), unor membri ai grupului, ca și întregului colectiv.

Vă întrebați, probabil, căror forțe oculte datorează Teatrul "Gesher" implantarea sa rapidă într-o societate atât de complicată și nu prea bună conducătoare de căldură și solidaritate profesională, cum este lumea artistică israeliană. Câteva explicații ar fi:

1. Colectivul artistic al Teatrului "Gesher" a adus cu sine tradițiile unei experiențe și atitudini dezințersate față de teatru, o înțelegere *sui generis* a menirii acestei arte. Teatrul înțeles ca vocație, ca dăruire pasionată, dar și ca stăpânire calificată a tehnicii și construcției dramatice și scenice. Din "bagajul" lor nu lipsesc ideile marii școli ruse de regie, de la Stanislavski, Nemirovici-Dancenko, Vahtangov, Meyerhold și până la Liubimov, Tovstonogov, Efremov etc. Pentru ei, teatrul – așa au fost învățați – este viața însăși.

Nivelul profesional și intelectual al celor douăzeci de actori se exprimă în omogenitatea stilului de joc, dobândit pe scenele teatrelor din Moscova, Sankt-Petersburg și Riga. Acestui grup inițial i s-au adăugat cinci tineri actori israelieni, care s-au integrat – spre surprinderea generală – în atmosfera, metoda de lucru, modalitatea de exprimare specifice acestui teatru, astfel încât nu mai au nimic din artificialitatea interpretării, adeseori întâlnită în teatrul ebraic. Media de vârstă a membrilor companiei este de 35–40 de ani.

2. Stabilirea repertoriului, concepția spectacolului, distribuția, orientarea întregii activități a companiei intră exclusiv în atribuția directorului artistic. Fiecare spectacol trebuie să fie un „eveniment” în viața teatrală și culturală a țării. În acest sens, alcătuirea repertoriului are – pentru Evgheni Arie – o importanță capitală. *Non multa sed multum* – nu mai mult de două premii pe an, pregătite însă cu o meticulozitate chinezească.

Din 1991 și până în prezent au fost prezentate unsprezece premiere: *Rosencrantz și Guildenstern sunt morți* de Tom Stoppard, *Cazul Dreyfus* de J. C. Grumberg, *Viața domnului de Molière* de M. Bulgakov, *Idiotul*, adaptare după Dostoievski, *Învierea lui Adam*

după nuvela lui Y. Kaniuk, *Azilul de noapte* de M. Gorki, *Tartuffe* de Molière, *Village* de Joshua Sobol, *City* de Isaak Babel, adaptare de E. Arie, *Trei surori* de Cehov, *Don Juan* de Molière. O dată montate, aceste piese rămân în repertoriul permanent al teatrului și sunt cu regularitate prezentate publicului.

3. În viziunea directorului artistic, spectacolul este rezultatul conlucrării tuturor mijloacelor de expresie teatrală: decorul, compoziția muzicală, costumele, lumina, dramaturgia. În consecință, toate aceste elemente beneficiază de un tratament egal în cadrul punerii în scenă, ceea ce conferă reprezentației o structură unitară și variată în același timp. Cu excepția spectacolului *Trei surori*, în care scenografia monumentală, nepotrivită unei piese de cameră, s-a repercutat negativ asupra atmosferei, toate celelalte montări au exprimat un acord deplin al factorilor amintiți. Teatrul dispune, ca angajați permanent, de un scenograf, un compozitor, un pictor de costume, un dramaturg, toți, artiști cu pregătire superioară și cu experiență în teatre de prestigiu.

4. Atracția pe care o exercită, ca și succesele Teatrului „Gesher” se datorează, în mod esențial, concepției despre teatru a regizorului. Teatrul lui Evgheni Arie poate fi definit ca unul realist fantastic, de

un realism modern. Pornind de la premisa că fantasticul poate fi produs de banalitatea cotidiană și poate rezulta din accentuarea realității, el e partizan și practicant al unui realism viguros, desfășurat într-o atmosferă impregnată de fantastic, imaginație, poezie și mister. Invențiile scenice sunt întotdeauna subordonate mesajului estetic. Totul, pe scenă, trebuie să aibă o motivație.

„Gesher” e un teatru care știe să îmbine teatralitatea, trăirea și reflecția, cu scopul unic de a-i produce spectatorului satisfacție afectivă și intelectuală. Iată de ce a devenit, în acest scurt răstimp, un punct de referință, un model de profesionalitate, de etică și de pasiune pentru arta teatrului. „Ceea ce m-a uimit la „Gesher” – spune Yoram Kaniuk – este dragostea pentru meserie, pentru ceea ce în ebraică se numește «înțelepciunea meseriei». Slujitorii lui ne strigă: este cu puțință să se facă și în această țară teatru profesionist modern. Chiar cu pasiune.”

Andrei Strihan

Comunicare trimisă
la Congresul de teatru cu tema
„Transformările deceniului al IX-lea
în teatru”,
Berlin, noiembrie 1998

Franța

Uriasii lui Pirandello – o metaforă a absenței

Georges Lavaudant, unul dintre cei mai interesanți regizori francezi contemporani, conduce de câțiva ani Odéon-Théâtre de l'Europe, inițiat de Giorgio Strehler și destinat unor producții europene reprezentative. Aici au loc, de la un timp, nu doar turnee ale unor teatre importante din Europa, ci și spectacole special realizate sub firma Odéon-ului și a Uniunii Teatrelor din Europa.

De acest statut s-a bucurat și *Uriasii munților*, spectacol creat de Georges Lavaudant cu trupa Teatrului Național din Catalonia, prezentat în premieră la Barcelona și adus apoi într-un sezon de paisprezece reprezentații pe scena Odéon-ului din Paris. Jucat în catalană, spectacolul a beneficiat de subtitrare electronică, cu ecranul plasat deasupra scenei, mult mai eficace decât clasică traducere la cască.

Potrivit propriilor declarații, regizorul revine la acest text după 19 ani, pentru că, „dacă în 1981 consideram această piesă actuală, astăzi cred că ea este și mai și”. Dar „actualitatea” teatrului are, în concepția lui Georges Lavaudant, un conținut diferit de cel curent. „Ceea ce este frumos în teatru este tocmai faptul că se îndepărtează de actualitate”, conchide el într-un interviu în care poetica sa teatrală